Explosie **van orchideeën** op Groene Grens

Toen de Gemeente Veenendaal in 2012 plekken zocht voor woningbouw, schoot buurgemeente Ede te hulp, op voorwaarde dat er tussen de beide gemeenten een 'Groene Grens' kwam. Nu is dat een van de rijkste blauwgraslanden van Nederland.

Tekst **Rob Buiter**

(Foto: Rob Buiter)

De Groene Grens van 55 hectare dient als buffer tussen Ede en Veenendaal. Voorheen was het gebied landbouwgrond, met Engels raaigras en mais. Nu zijn er in de zomer zeeën van orchideeën, zeggen en klokjesgentianen. 'Het is een van de rijkste blauwgraslanden die ik ken', zegt botanicus Peter Verbeek van Bureau Natuurbalans. Hij is vanaf het begin betrokken bij het beheer van de Groene Grens. 'Al meteen zagen we de potentie van het gebied', herinnert hij zich. 'In de oevers van de sloten groeide ruw walstro, een soort van blauwgrasland.' Het gebied floreert dankzij kwelwater uit de Veluwe. 'We hebben de hydrologie in beeld gebracht en de voedselrijke bouwvoor zo afgegraven dat er overal voldoende kalk en ijzerrijk vocht beschikbaar kwam, met een doorstroomsysteem waar nergens water op grasland blijft staan. Tijdens grondboringen troffen we een dikke laag moeraskalk.
Vroeger werd hier kalk gewonnen. De kalkrijke bodem is een zegen voor de natuur. Kalk bindt fosfaat, waardoor veel generalisten geen kans krijgen. Alleen specialisten als parnassia en vetblad, die fosfaat uit andere bronnen weten te halen, groeien wel in zo'n kalkrijk gebied.'
Met maaisel uit kleine blauwgraslanden in de regio, zoals de Meeuwenkamp en de Allemanskamp, konden de beheerders van de Groene Grens het gebied 'enten'. 'Dat is cruciaal', zegt Verbeek. 'Anders moet je héél lang wachten tot de juiste planten opduiken. Orchideeën zijn nog het makkelijkst. Het zaad van orchideeën kan enorme afstanden afleggen. Waar de omstandigheden in orde zijn, duiken ze vanzelf op.'
Heel anders is dat voor planten als blonde zegge en vlozegge. Verbeek: 'Die groeien inmiddels in veel grotere dichtheden dan waar het zaad vandaan komt.' Grote stukken van het gebied worden een keer per jaar, in september of oktober, gemaaid met een zogeheten *wetlandtrack:* een machine met grote rupsbanden die op de natte bodem kan werken. Verbeek: 'De bijzondere planten zijn dan uitgebloeid, waarna we de opslag van bomen en struiken kunnen terugzetten. Anders groeit het binnen de kortste keren dicht. Daarnaast blijven we verschralen door met het maaisel voedingsstoffen af te voeren.'
De Groene Grens telt al veertig soorten van de Rode Lijst, waaronder negen orchideeën. De welriekende nachtorchis en tienduizenden moeraswespenorchissen noemt Verbeek de pronkstukken.
De belangrijkste tip van Verbeek luidt: eerst denken, dan doen; of juist laten. 'In dit gebied betekende dat: de kalkresten en de kwelstromen in kaart brengen. Vervolgens huurden we een kraanmachinist in die nauwkeurig om kalklagen, veenpakketten en kleibulten heen groef, bij het verwijderen van de voedselrijke bouwvoor.'
Het maaisel waarmee het gebied geënt wordt komt bij voorkeur uit de omgeving, stelt Verbeek. 'De kans op succes is groter wanneer je genetisch materiaal hebt dat is aangepast aan de lokale omstandigheden.' ■